

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУМО В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Представлено Перспективний план розвитку сумо в Харківській області та результати його експертної оцінки, яку проводили дві групи експертів: науковці – викладачі закладів вищої освіти, які мають науковий ступінь та/або вчене звання (20 чоловік) та практики – працівники галузі фізичної культури та спорту (20 чоловік). План включає завдання, показники, заходи, терміни виконання. На думку експертів обох груп, найбільший вплив на розвиток сумо в Харківській області матимуть заходи, спрямовані на створення інфраструктури спортивних споруд для занять сумо. Найвищий бал експерти-практики поставили показникам щодо координації дій громадської організації «Харківська обласна федерація сумо» з органами державної влади у сфері фізичної культури та спорту та фізкультурно-спортивними організаціями, а дещо нижче (4,6 балів) оцінили впровадження сумо у навчальний процес та позакласну роботу з фізичного виховання в закладах освіти та заходи щодо зміцнення кадрового потенціалу. Своєю чергою експерти-науковці теж на 4,6 балів оцінили заходи щодо зміцнення кадрового потенціалу, а ось впровадженню сумо у навчальний процес та позакласну роботу з фізичного виховання в закладах освіти поставили 3,9 балів. Найменший вплив на розвиток сумо у Харківській області, на думку експертів-науковців, матимуть заходи, спрямовані на формування у населення системи знань щодо оздоровчих та виховних цінностей сумо (3,8 балів). Розроблений План є ефективним, а його реалізація сприятиме створенню громадською організацією «Харківська обласна федерація сумо» необхідних умов для залучення широких верств населення до занять сумо. Це підтверджується високою оцінкою експертів, яка становить 4,55 балів, з 5 можливих коефіцієнт кореляції становить 0,96, що свідчить про узгодженість думок експертів.

Ключові слова: сумо, федерація сумо, перспективний план розвитку сумо, експертна оцінка.

Один з видів спорту, який почав стрімко розвиватись у Харківській області, це незвичний для України вид спорту – сумо. Цей вид боротьби входить до програми Всесвітніх ігор, де вітчизняні спортсмени демонструють стабільно високі результати. Своєю чергою сучасні вчені виявляють інтерес до сумо, що підтверджено науковими роботами Г. Арзютова, С. Безкорвайного, В. Буравцова, Є. Гаджисєва, М. Ложечки, С. Коробко, М. Мальської та інших, у яких автори досліджували історію розвитку сумо, його правила, методику викладання у закладах освіти. Однак ми не зустріли роботи авторів, присвячені перспективам розвитку сумо в Україні або в регіонах нашої країни, що й зумовило вибір теми дослідження.

Мета статті – визначити перспективні шляхи розвитку сумо в Харківській області.

Розвитком неолімпійських видів спорту в Україні, крім національних федерацій, опікується громадська організація, яка є аналогом Олімпійського комітету з неолімпійських видів спорту – Спортивний комітет України [2]. Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру та спорт» центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту співпрацює із Спортивним комітетом України щодо розвитку неолімпійських видів спорту на підставі договору, може надавати йому фінансову підтримку з державного бюджету для здійснення статутної діяльності, підготовки та участі національних збірних команд у Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, інших міжнародних змаганнях [4].

Розвитком сумо в Харківській області займається громадська організація «Харківська обласна федерація сумо», яку за даними реєстру громадських об'єднань було зареєстровано у 2009 році. Відповідно до свого статуту обласна федерація, як і багато інших громадських організацій, є самостійною організацією. Проте всі свої рішення стосовно глобального розвитку сумо на території області вона погоджує з обласним Управлінням у справах молоді та спорту та Всеукраїнською федерацією сумо, а саме: обласна федерація кожного року підписує договір про співпрацю з Управлінням у справах молоді та спорту обласної державної адміністрації, згідно з яким федерації надано права сприяти розвитку сумо, пропаганді цього виду спорту, затверджувати збірну команду області на офіційні змагання та навчально-тренувальні збори, а також організації та проведенню офіційних міжнародних, всеукраїнських та обласних змагань на території Харківської області. Управління своєю чергою здійснює у встановленому порядку та в межах компетенції контроль за діяльністю федерації [2].

Опитування мешканців області, з числа пересічних громадян, показало, що більше 40% опитаних вважають сумо непопулярним видом спорту в нашій країні, 76% респондентів взагалі не цікавляться цим видом спорту і лише 4,3% цікавляться, при цьому виявлено низький рівень поінформованості населення щодо сумо. 80% опитаних вважають за потрібне розвивати сумо в Харківській області, для цього, на їх думку, слід активізувати маркетингову діяльність обласної Федерації, збільшити кількість трансляцій змагань і пізнавально-розважальних програм про сумо на телебаченні та створити офіційні сайти федерацій і клубів у мережі Інтернет і сторінки у соціальних мережах [1].

В процесі дослідження нами було розроблено Перспективний план розвитку сумо в Харківській області (далі План) для ГО «Харківська обласна федерація сумо». План сформовано на підставі Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація», схваленої Указом Президента України від 9 лютого 2016 року № 42/2016 [3], головною метою якої є формування у суспільстві умов до оздоровчої рухової активності та здорового способу життя для формування здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності в державі.

План містить завдання, показники, заходи та терміни виконання. Його було представлено для оцінювання експертам, яких умовно було поділено на дві групи: науковці – викладачі закладів вищої освіти, які мають науковий ступінь та/або вчене звання (20 чоловік) та практики – працівники галузі фізичної культури та спорту (20 чоловік). На основі отриманих даних анкетування, яке проводилося за 5-бальною шкалою оцінювання, зроблено математико-статистичну обробку результатів дослідження. Використовувався метод описової статистики, метод перевірки статистичних гіпотез за критерієм знаків, метод експертних оцінок за розрахунком коефіцієнту конкордації, метод виявлення взаємозв'язків між досліджуваними показниками за розрахунком коефіцієнту рангової кореляції Спірмена та коефіцієнту конкордації [5].

Комплекс показників розподілу випадкової величини, представлений дисперсією, стандартним відхиленням та коефіцієнтом варіації (табл. 1), свідчить про незначну варіативність оцінок в групі експертів-практиків (від 0,1% до 13%) та розходження думок в групі експертів-науковців (від 9% до 29%). Ці результати можна трактувати як узгодженість думок експертів-практиків та незначне коливання неузгодженості у експертів-науковців.

Таблиця 1

Математико-статистична обробка результатів опитування експертів

Об'єкти експертизи (показники), n=7	Група експертів	$\bar{O} \pm m$	Mo	Me	D	σ	v
Координація дій Федерації з органами державної влади у сфері фізичної культури та спорту та фізкультурно-спортивними організаціями	1 група*	4,6±0,17	5	5	0,57	0,75	16%
	2 група**	5,0±0,01	5	5	0,01	0,01	0,1%
Створення інфраструктури спортивних споруд для занять сумо	1 група*	4,8±0,10	5	5	0,20	0,44	9%
	2 група**	5,0±0,01	5	5	0,05	0,22	5%
Формування системи знань у населення щодо оздоровчих та виховних цінностей сумо	1 група*	3,8±0,25	4	4	1,22	1,11	29%
	2 група**	4,7±0,11	5	5	0,22	0,47	10%
Збільшення кількості загальнодоступних спортивних заходів з сумо для залучення широких верст населення	1 група*	4,2±0,24	5	4,5	1,19	1,09	26%
	2 група**	4,8±0,09	5	5	0,17	0,41	9%
Впровадження сумо у навчальний процес та позакласну роботу з фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти та закладах вищої освіти (розроблення методичних рекомендацій, поліпшення матеріально-технічного забезпечення)	1 група*	3,9±0,22	4	4	0,98	0,99	26%
	2 група**	4,6±0,11	5	5	0,26	0,51	11%
Впровадження у засобах масової інформації реклами фізкультурно-спортивних заходів з сумо, а також пізнавальних програм про сумо для осіб різного віку	1 група*	4,4±0,18	5	5	0,66	0,81	19%
	2 група**	4,7±0,11	5	5	0,22	0,47	10%
Зміцнення кадрового потенціалу	1 група*	4,6±0,14	5	5	0,37	0,60	13%
	2 група**	4,6±0,13	5	5	0,36	0,60	13%

*1 група експертів-науковців (n=20)

**2 група експертів-практиків (n=20)

З таблиці 1 видно, що показники репрезентативності думок експертів, виражених помилкою репрезентативності, є нормальними та не перевищують 10% від середніх показників. Таким чином, результати описової математичної статистики дають можливість проведення порівняльного аналізу результатів висловлення думок двох груп експертів 1 – науковці та 2 – практики. Для цього використаний непараметричний критерій знаків для рівнозначних вибірок.

Для критерію знаків наявність нормального розподілу випадкових величин необов'язковий, хоча в наших дослідженнях він виявлений. Виявлено достовірні відмінності між досліджуваними показниками під час опитування груп експертів науковців та практиків. За таблицею Ван дер Вардена інтервалом достовірності виступає [1–7]. Отриманий показник ($z=6$), потрапляє в заданий інтервал, що свідчить про наявність достовірних відмінностей в оцінках двох груп експертів ($p>0,01$). При цьому слід зазначити, що не було виявлено жодного негативного показника $z(-) = 0$, що свідчить про більш високу оцінку експертів-практиків відносно оцінок експертів-науковців. Згідно з отриманими показниками розроблений нами План можна вважати ефективним.

Для виявлення узгодженості думок експертів було розраховано коефіцієнт конкордації. Серед науковців та практиків спостерігається узгодженість думок щодо використання запропонованого нами Плану у роботі ГО «Харківська обласна федерація сумо», оскільки коефіцієнт конкордації $W=0,73$ і $W=0,71$; за $p>0,01$ у всіх

групах коефіцієнт конкордації $W \geq W_{gr}$. Рівень узгодженості думок експертів у кожній групі був високий та підтверджував достовірність проведеної експертизи.

Для виявлення взаємозв'язку між виставленими експертами оцінками було проведено кореляційний аналіз за методикою Спірмена (рангова кореляція), результати якого представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Узгодженість думок експертів науковців та практиків щодо оцінюваних показників (за коефіцієнтом кореляції)

Об'єкти експертизи (показники), n=7	\bar{O} балів експертів-науковців (m=20)	\bar{O} балів експертів-практиків (m=20)
Координація дій Федерації з органами державної влади у сфері фізичної культури та спорту та фізкультурно-спортивними організаціями	4,6	5
Створення інфраструктури спортивних споруд для занять сумо	4,8	5
Формування системи знань у населення щодо оздоровчих та виховних цінностей сумо	3,8	4,7
Збільшення кількості загальнодоступних спортивних заходів з сумо для залучення широких верств населення	4,2	4,8
Впровадження сумо у навчальний процес та позакласну роботу з фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти та закладах вищої освіти (розроблення методичних рекомендацій, поліпшення матеріально-технічного забезпечення)	3,9	4,6
Впровадження у засобах масової інформації реклами фізкультурно-спортивних заходів з сумо, а також пізнавальних програм про сумо для осіб різного віку	4,4	4,7
Зміцнення кадрового потенціалу	4,6	4,6
Середнє значення (\bar{O})	4,33	4,77
$\rho = 1 - \frac{6 \sum_{i=1}^n (x_i - y_i)^2}{n(n^2 - 1)}$		0,96
p		<0,001

Отриманий показник коефіцієнта рангової кореляції $\rho = 0,96$ за $p > 0,001$ означає, що думки експертів є узгодженими, що своєю чергою підтверджує ефективність проведених експертиз щодо використання запропонованого нами Перспективного плану розвитку сумо в Харківській області.

Слід зазначити, що експерти обох груп достатньо високо оцінили запропонований нами План, про що свідчить загальна оцінка експертів, яка становить 4,55 балів з 5 можливих, при цьому оцінка експертів-практиків вища за оцінку експертів-науковців і становить – 4,77, тоді як оцінка експертів-науковців склала – 4,33. Цікавим виявився той факт, що, на думку експертів обох груп, найбільший вплив на розвиток сумо в Харківській області матимуть заходи, спрямовані на створення інфраструктури спортивних споруд для занять сумо. Найвищий бал експерти-практики також поставили показникам щодо координації дій ГО «Харківська обласна федерація сумо» з органами державної влади у сфері фізичної культури та спорту та фізкультурно-спортивними організаціями, а дещо нижчі (4,6 балів) оцінили впровадження сумо у навчальний процес та позакласну роботу з фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти та закладах вищої освіти (розроблення методичних рекомендацій, поліпшення матеріально-технічного забезпечення) та заходи щодо зміцнення кадрового потенціалу. Своєю чергою експерти-науковці теж на 4,6 балів оцінили заходи щодо зміцнення кадрового потенціалу, а ось впровадженню сумо у навчальний процес та позакласну роботу з фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти та закладах вищої освіти (розроблення методичних рекомендацій, поліпшення матеріально-технічного забезпечення) виставили 3,9 балів, найменший вплив на розвиток сумо у Харківській області, на думку експертів-науковців, матимуть заходи, спрямовані на формування у населення системи знань щодо оздоровчих та виховних цінностей сумо (3,8 балів).

Проведене дослідження дозволило зробити **висновок** про те, що розроблений нами Перспективний план розвитку сумо в Харківській області є ефективним, а його реалізація сприятиме громадській організації «Харківська обласна федерація сумо» у створенні необхідних умов для залучення широких верств населення до занять сумо. Це підтверджується високою оцінкою експертів, яка становить 4,55 балів. Дані є репрезентативними, про достовірність проведеної експертизи свідчить отриманий коефіцієнт конкордації, а коефіцієнт кореляції становить 0,96, що свідчить про узгодженість думок експертів.

Використана література:

1. Байрамов Р., Бондар А. Організаційно-управлінські засади діяльності Харківської обласної федерації сумо. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. Харків, № 3(71). (2019). С. 26–31 DOI: <https://doi.org/10.15391/sns.v.2019-3.004>.
2. Менеджмент неолімпійського спорту (на прикладі сумо) / Р.Х. Байрамов та ін. *Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту*. Харків, 2018. С. 123–126.
3. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» : Указ Президента України від 09 лютого 2016 р. №42/2016. / Президент України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016> (дата звернення: 06.05.2019).
4. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24 грудня 1993 р. № 3809-XII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808-12/page2>. (дата звернення: 20.07.2019).
5. Руденко В. М. Математична статистика. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 304 с.

References:

1. Bairamov R.Kh., Bondar A.S. (2019) Orhanizatsiino-upravlinski zasady diialnosti Kharkivskoi Oblasnoi Federatsii Sumo [Organizational and managerial bases of activity of the Kharkiv Regional Sumo Federation.]. *Slobozans'kij naukovo-sportivnij visnik*. №3 (71). S. 26–31. [in Ukrainian] DOI: <https://doi.org/10.15391/sns.v.2019-3.004>
2. Bairamov R.Kh., Bondar A.S., Kotliar S.M., Kandrashchenko S.M. (2018) Menedzhment neolimpiiskoho sportu (na prykladi sumo) [Management of the non-Olympic sport (for example sumo)]. *Stratehichne upravlinnia rozvytkom fizychnoi kultury i sportu*. S. 123–126 [in Ukrainian]
3. President of Ukraine (2016). Decree of the President of Ukraine «On the National strategy for motor rehabilitation in Ukraine up to 2025 «Motor activity – a healthy lifestyle – a healthy nation» dated February 9, 2016. №42/2016. Kiev. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016> (data zvernennia: 06.05.2019).
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2019). Law of Ukraine «About physical culture and sports» dated December 24, 1993 № 3809-XII. Kiev. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808-12/page2> (data zvernennia: 20.07.2019).
5. Rudenko V.M. (2017) Matematychna statystyka [Mathematical statistics]. Kiyiv : Tsentr navchalnoi literatury. 304 s. [in Ukrainian]

Bairamov Ruslan Khalik ogly Perspectives for development of sumo in kharkiv region

The article presents the Prospective Sumo Development Plan in the Kharkiv region and the results of its expert evaluation, which was carried out by two groups of experts: scientists – teachers of higher educational institutions who have a scientific degree and / or academic title (20 people) and practitioners – workers in the field of physical culture and sports (20 people). The plan includes objectives, indicators, activities, deadlines. According to experts of both groups, the greatest impact on the development of sumo in the Kharkiv region will have activities aimed at creating the infrastructure of sports facilities for sumo classes.

Practitioners put the highest score on coordinating the activities of the public organization «Kharkiv Regional Sumo Federation» with state authorities in the field of physical culture and sports and physical education and sports organizations, 4.6 points appreciated the introduction of sumo into the educational process and extracurricular work on physical education in educational institutions and measures to strengthen human resources. scientists rated at 4.6 points measures to strengthen human resources, put 3.9 points the introduction of sumo in the educational process and extracurricular work on physical education in schools, according to experts, scientists will have the least impact on the development of sumo in the Kharkiv region, aimed at shaping the knowledge system about the health and educational values of sumo (3.8 points). The Plan is effective, and its implementation will contribute to the public organization "Kharkiv Regional Sumo Federation" to create the necessary conditions for attracting large segments of the population to sumo classes. This is confirmed by the high estimate of experts, which is 4.55 points, out of 5 possible, the correlation coefficient is 0.96, which indicates the consistency of expert opinions.

Key words: *sumo, Sumo Federation, prospective sumo development plan, expert assessment.*